

<https://doi.org/10.53656/his2024-3-3-eco>*View over the Balkan Peninsula
Поглед над Балканите*

СТОПАНСКИ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ТЪРГОВСКА КЪЩА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“ И БРАТЯ ТЪПЧИЛЕЩОВИ В КОНТЕКСТА НА СЪВМЕСТНАТА ИМ ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ С БИВОЛСКИ КОЖИ

Д-р Веселин Горанчев*Център за стопанско-исторически изследвания*

Abstract. The current publication aims to present information about one of the hitherto unexplored in-depth topics in the business relations between trading company “Hadji Mincho h. Tsachev and Druzhiie” and the Tapchilestovi brothers, namely for the connections between them in the trade in buffalo hides.

The research is based on unpublished archival documents stored in fund 307 “Hadji Mincho Hadjitsachev” in the Bulgarian Historical Archive of the National Library “St. St. Cyril and Methodius” – Sofia. The mentioned primary sources are mainly transcripts of letters, the bulk of which are written in Greek language.

The present research leads to the following conclusions: the Tarnovo trading company “Hadji Mincho h. Tsachev and company” began to send buffalo hides to the Tapchilestov brothers (or at least to one of them) no later than 1848. The possible routes that were used to transport the hides in that year were through Varna (with the mediation of Y .Papaluka) and through Rodosto. In 1852 and the beginning of 1853 (and probably also in 1851), after the breakup of the Tapchilestov brothers (Hristo and Nikola), the company from Turnovo cooperated with Hristo Tapchilestov in its trade in buffalo hides. The dispatch of goods of this kind in 1852 and possibly in 1853, was carried out with the mediation of the Varna entrepreneurs of Tarnovo descent – the Georgievich brothers.

Keywords: Bulgarian National Revival period; merchant entrepreneurs; trading company “Hadji Mincho h. Tsachev and Druzhiie”; Tapchilestovi brothers; buffalo hides

Увод

Публикацията е продължение и надграждане на две предходни изследвания. В първото от тях се разглежда търговията, осъществявана от братя

Тъпчилешови и търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ с метали (бакър, желязо и стомана) (Goranchev 2024a). Второто изследване разглежда контактите между споменатите стопански субекти в съвместната им търговия с мазнини от животински произход (червиш, лой и червишолой) (Goranchev 2024b).

Документите, на които са базирани тези изследвания, свидетелстват, че в периода от края на 40-те години до средата на 50-те години на XIX в. в търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ работят хаджи Минчо х. Цачев (1800 – 1855) и неговият зет хаджи Николи Минчоолу (1826 – 1892) (Goranchev 2024a, 2024b).

Що се отнася до стопанската дейност на братя Христо (1808 – 1875) и Никола (1817 – 1893) Тъпчилешови, то тя търпи няколко етапа на развитие. Първата семейна фирма, която те създават, носи наименованието „Братя П. Тъпчилешови“. Учредена е през 1822 г. и функционира до месец май 1847 г., когато братята се разделят. През следващите две години те работят самостоятелно. През май 1849 г. се събират и учредяват втора фирма „Братя П. Тъпчилешови“, която функционира до 15 март 1851 г. След тази дата Христо и Никола отново се впускат в самостоятелна предприемаческа дейност (Davidova 1998, pp. 61 – 62).

Освен предприемачи, които си сътрудничат в стопанската сфера, хаджи Минчо х. Цачев, хаджи Николи Минчоолу и братя Христо и Никола Тъпчилешови са дейни участници в борбите на предците ни за църковна независимост (Gencheva, Draganova & Dimitrov 1985, p. 100; Bozhinov, Davidova, Georgieva, Koleva, Mircheva, Todorova & Yaneva 2000, pp. 169, 271; Boneva 2010, p. 723; Metev 2012, p. 4, 10; Avramova, Vasileva, Davcheva, Daskalova, Dimitrova, Elenkova & Kuyumdzhieva 1988, p. 665).

Темата за участието на Христо Тъпчилешов в търговията с кожи е бегло засегната в неиздадения дисертационен труд на Евгения Давидова, който е посветен на стопанската и обществената дейност на братя Тъпчилешови. Изследователката достига до извода, че участието на Хр. Тъпчилешов в този вид търговия има комисионерски¹ характер. Що се касае до разглеждания в настоящата публикация въпрос, Давидова установява, че стопански партньор на Хр. Тъпчилешов в Търново е хаджи Минчо х. Цачев (Davidova 1998, p. 152).

Настоящото изследване, както и споменатите предходни, в които се разглежда търговията с метали и с мазнини от животински произход между търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилешови, е базирано на информация, която се съдържа в непубликувани до момента архивни документи (основно преписи на писма). Голяма част от тези исторически извори са изготвени на гръцки език². Това ги прави недостъпни за преобладаващата част от изследователите. По тази причина си позволявам по-подробно представяне на информацията, която те съдържат по разглежданата тема.

Във връзка с изискванията за цитиране на списание „История“ е важно да направим следното уточнение: голяма част от използваните в публикацията преписи на писма не са подписани, но анализът на тяхното съдържание дава основания да приемем, че са изготвени от името на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ (или от главните действащи лица в тази стопанска структура – хаджи Минчо хаджи Цачев и хаджи Николи Минчоолу)³. Поради това при цитирането на тези документи в бележките под линия съм поставил името на фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“.

Изложение

Най-ранната информация за обмен на биволски кожи между търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови откриваме в препис⁴ на писмо, което е било адресирано от фирмата до братята на 13 април 1848 г. В случая, между другата информация която съдържа цитираният документ, търновските предприемачи поставят пред братя Тъпчилещови въпроса дали да им изпратят в Цариград биволски кожи⁵. Не разполагаме с документ, който да съдържа отговор на този въпрос от страна на братя Тъпчилещови, но от друг препис⁶ на писмо, което е било изпратено до тях от хаджи Минчо х. Цачев на 11 май 1848 г., разбираме, че впоследствие до единия от братята са били изпратени биволски кожи. В преписа не се споменават нито неговото име, нито неговото местонахождение. Това, което разбираме от съдържанието на документа, е, че той не се е намирал в Цариград и че е трябвало впоследствие да препрати кожите до своя брат, който по същото време се е подвизавал в османската столица⁷.

Информация за местонахождението на братя Тъпчилещови в края на 40-те и началото на 50-те години на XIX в.⁸ ни предоставя споменатият дисертационен труд на Евгения Давидова. В него изследователката достига до извода, че през посочения период Никола Тъпчилещов се е намирал основно в „одаята“ на семейната фирма в Цариград, докато Христо Тъпчилещов е прекарвал по-дълго време в Румелия (Davidova 1998, р. 244) и едва след Кримската война (1853 – 1856) се установява трайно в Цариград (Davidova 1998, р. 90). Тази информация дава основания да допуснем, че кожите, които се споменават в преписа на писмото от 11 май 1848 г., са били изпратени от търновската фирма до Хр. Тъпчилещов, а впоследствие той е трябвало да ги препрати в Цариград до своя брат Н. Тъпчилещов.

Информация за това, че през 1848 г. братя Тъпчилещови са реализирали продажби на биволски кожи, които са получили от търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“, откриваме в препис⁹ на писмо, което е било адресирано от търновската фирма до тях на 14 декември същата година. В документа се изразява увереност, че в кратък период братя Тъпчилещови ще успеят да продадат и останалата част от кожите, които са получили в предхо-

ден период. В случая не се споменават нито количествата, нито цените на този вид стока¹⁰.

Най-ранният документ, в който се споменава количеството на биволските кожи, които са били изпратени от търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до братя Тъпчилещови, е препис¹¹ на писмо, изпратено от Търново до братята (в Цариград). Писмото е било с дата 19 декември 1848 г. В случая се споменават 136 биволски кожи, които обаче не са били собственост на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“, а на неназован по име приятел на хаджи Минчо х. Цачев и хаджи Николи Минчоолу. Можем да допуснем, че в този случай търновските съдружници осъществяват комисионерска дейност. В цитирания документ не е посочено по какъв маршрут са изпратени тези 136 кожи, но се споменава, че по същото време до братя Тъпчилещови е бил изпратен и червиш. За неговото транспортиране са използвани два маршрута. Единият е през Варна, откъдето с посредничеството на Йоанис Папалука¹² е следвало червишът да бъде изпратен до Цариград. Другият маршрут, по който е бил изпратен червиш до османската столица, е през Родосто (днес Текирдаг)¹³. На базата на тази информация можем да допуснем, че биволските кожи са били изпратени по някой от посочените маршрути, като не можем да изключим вероятността с цел транспортиране на стока от същия вид да са използвани и двата маршрута.

Наличните исторически извори не съдържат информация за пратки с биволски кожи от страна на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до братя Тъпчилещови през 1849 г.

Що се касае до 1850 г., до наши дни е оцелял само един документ, в който откриваме информация за стопанските дела на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ по отношение на нейната търговия с биволски кожи. Този документ е писмо¹⁴, което е било изпратено на 28 октомври 1850 г. от Константин Станчоолу¹⁵ (в Свищов) до хаджи Минчо х. Цачев (в Търново). С него К. Станчоолу съобщава, че е получил писмо от намиращия се по това време в Браила Димитър х. Коста, с което последният го е информирал, че има готовност да изпрати с параход пшеница, а заедно с нея и биволски кожи. В случая не е посочено къде и до кого Д. х. Коста е възнамерявал да изпрати споменатите стоки – дали до търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“, или от нейно име – директно до братя Тъпчилещови (или само до единия от тях). В своето писмо К. Станчоолу е изпратил и приложено такова от Д. х. Коста до търновската фирма, което, за съжаление, не е запазено¹⁶.

Не разполагаме и с документи от 1851 г., които предоставят информация по разглежданата тема, но препис¹⁷ на писмо, което е било изготвено в началото на следващата 1852 г., дава основание да допуснем, че през 1851 г. търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ е изпращала биволски кожи до Христо Тъпчилещов. Писмото, чийто препис цитираме, е било с дата

11 март 1852 г. В преписа се споменават биволски кожи, които към датата на изготвяне на писмото (11 март) вече са били продадени от Хр. Тъпчилещов на някакъв ага¹⁸. В случая, имайки предвид факта, че кожите са били продадени от Тъпчилещов до (или в) началото на месец март 1852 г., и като към това добавим, че често през зимните месеци на разглеждания исторически период транспортът е бил възпрепятстван от неблагоприятните метеорологични условия¹⁹, можем да допуснем, че в случая става дума за кожи, които са били изпратени от търновската търговска фирма до цариградския предприемач през предходната 1851 г.

Що се касае до вече споменатата 1852 г., следва да отбележим, че запазените документи, които са изготвени през същата година, съдържат значително по-богата информация за пратките с биволски кожи от страна на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до Хр. Тъпчилещов. От препис²⁰ на писмо, което е било адресирано от Търново до него (в Цариград) на 26 август 1852 г., разбираме, че търновската фирма е изпратила на Хр. Тъпчилещов различни стоки (червиш, лой, червишолой, сурова коприна), сред които и биволски кожи. В цитирания исторически извор не са посочени количеството и цената на кожите²¹.

Търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ изпраща биволски кожи до Христо Тъпчилещов и на 17 и 18 октомври 1852 г. Тяхното количество е 129 броя. Цитираният препис на писмо разкрива и маршрута, по който кожите са транспортирани: Търново – Варна – Цариград. Посредници във Варна при тази стопанска операция, както е записано в документа, са „Братя Никола Георгиевич“²². Допълнено е, че стоката е „за сметка“ на търновската фирма²³.

На 4 ноември 1852 г., отново чрез братя Георгиевич, търновската фирма изпраща на Хр. Тъпчилещов още 400 биволски кожи²⁴.

От препис²⁵ на писмо с дата 11 ноември 1852 г., което отново е било адресирано до Хр. Тъпчилещов разбираме, че до момента от Търново през Варна са му би изпратени общо 565 биволски кожи. Те са били купени в районите на Търново, Свищов и Русчук²⁶. В случая не е посочен времеви жалон, който фиксира началото на отброяването на споменатите 565 кожи, но фактът, че според оцелелите до днес документи търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ използва посредническите услуги на братя Георгиевич от 1852 г., дава основание да приемем, че става дума за сметка, чието начало е поставено през същата година.

За посредническата дейност на братя Георгиевич при изпращането на биволски кожи от фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до Хр. Тъпчилещов през 1852 г. свидетелства и препис²⁷ на писмо, което е било изпратено от Търново до варненските предприемачи. Писмото е било написано на 25 ноември от хаджи Николи Минчоолу. От цитирания препис разбираме, че в деня на

изготвянето на писмото от търновската фирма са били изпратени до Варна 93 биволски кожи, които впоследствие братя Георгиевич е трябвало да отправят по море до Хр. Тъпчилещов²⁸.

Един от гръкоезичните исторически извори свидетелства, че до 9 декември 1852 г. търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ е изпратила до Хр. Тъпчилещов общо 658 биволски кожи. От цитирания документ разбираме и това, че търновските предприемачи са разполагали с още кожи, които е предстояло да изпратят. При това те предлагат на Тъпчилещов натурална размяна – желаят срещу биволски кожи да получат тулumi със зехтин²⁹.

Последната информация по разглежданата тема, която касае 1852 г., се съдържа в препис³⁰ на писмо, което е било изпратено от търновската фирма до братя Георгиевич (във Варна) на 16 декември същата година. От документа разбираме, че на посочената дата (16 декември) по керванджия търновските предприемачи са изпратили във Варна 76 биволски кожи, които впоследствие братя Георгиевич е трябвало да препратят до Хр. Тъпчилещов³¹.

Изпращането на биволски кожи от страна на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до Хр. Тъпчилещов продължава и в началото на 1853 г. За това свидетелства препис³² на писмо, което е било написано и изпратено от хаджи Николи Минчоолу до цариградския предприемач на 20 януари 1853 г. Една от причините, поради които писмото е било изготвено от хаджи Николи, е отсъствието на хаджи Минчо х. Цачев от Търново – от преписа разбираме, че на 15 януари 1853 г. хаджи Минчо е тръгнал по суша за Цариград. В цитирания документ се споменават биволски кожи, които през Варна са били изпратени до Хр. Тъпчилещов (не се споменава тяхното количество или тяхната цена)³³. От Варна кожите са били изпратени до Тъпчилещов преди 27 януари. Тази информация се съдържа в препис³⁴ на писмо, което е било изпратено от хаджи Николи до Хр. Тъпчилещов на последната спомената дата³⁵.

Последният запазен до наши дни документ, който свидетелства за съвместната търговия с биволски кожи на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и Хр. Тъпчилещов, е препис³⁶ на писмо, което е било адресирано до него. Писмото е било изготвено на 3 февруари 1853 г. от хаджи Николи Минчоолу. От съдържанието на разглеждания документ разбираме, че към момента хаджи Николи търси транспорт, по който да изпрати до Варна лой и 58 биволски кожи, които оттам да бъдат изпратени до Тъпчилещов в Цариград. Хаджи Николи отправя препоръка към цариградския предприемач да се договори за продажбата на тези стоки с намиращия се по това време в османската столица хаджи Минчо х. Цачев³⁷.

В цитираните документи от 1853 г. не се посочва стопанският субект във Варна, който извършва посредническата дейност по транспортирането на изпратените от търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до Хр. Тъпчилещов биволски кожи. Можем да допуснем, че тази дейност, както и през предходната 1852 г., се извършва от братя Георгиевич.

Заклучение

Информацията, която черпим от запазените до наши дни документи за дейността на търговската фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилешови по отношение на съвместната им търговия с биволски кожи, е фрагментарна. Поради това не е възможно да направим пълен анализ на обема на този вид стопанска дейност (количества на изпратените и продадени кожи, тяхната стойност, финансовите обороти, съответните печалби и т.н.). Проблемно е и да установим със сигурност дали до 1851 г. в търговията с биволски кожи, които са изпращани от търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“, участват и двамата братя Тъпчилешови или само единият от тях. Въпреки това на базата на представената в изложението на изследването информация можем да направим следните изводи.

Най-ранните сведения за изпращане на биволски кожи от страна на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до братя Тъпчилешови (или до един от тях) са от 1848 г. Поне част от изпращаните през същата година кожи не са собственост на търновската стопанска структура – факт, който дава основание да приемем, че тя се занимава и с комисионерска дейност. На базата на информацията, която съдържат цитираните документи, можем да допуснем, че през 1848 г. биволските кожи, изпратени от търговската фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“, се транспортират по два маршрута. Единият е през Родосто, а другият – през Варна, където посредник е Йоанис Папалука.

Не разполагаме с исторически извори, които предоставят информация за пратки с биволски кожи от страна на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до братя Тъпчилешови (или до единият от тях) през 1849 и 1850 г. Що се касае до втората година (1850 г.), разполагаме с документ (писмо от свищовския предприемач К. Станчоолу до търговската фирма), който свидетелства за предвидена доставка на биволски кожи в интерес на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“, която е трябвало да се извърши от намиращия се в Браила Димитър х. Коста. Писмото не предоставя информация до кого е следвало да се изпратят споменатите кожи, но можем да допуснем, че те са били предназначени за братя Тъпчилешови (или за единият от тях). Не разполагаме с документ, който да потвърждава, че предвидената пратка е била осъществена.

Не са запазени и документи, които съдържат пряка информация за пратки с биволски кожи през 1851 г., но препис на писмо от началото на 1852 г. дава основание да допуснем, че през предходната година търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ е изпращала кожи до Хр. Тъпчилешов.

Най-богати на информация по разглежданата тема са запазените документи от 1852 г. Те свидетелстват, че през същата година търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ е изпращала биволски кожи до Хр. Тъпчилешов.

Тяхното количество е поне 734 броя. Кожите са транспортирани през Варна с посредничеството на братя Георгиевич. През 1852 г. представителите на търновската търговска фирма предлагат на Хр. Тъпчилещов натурална размяна – желаят срещу биволски кожи да получат зехтин. Не разполагаме с информация дали тази идея е била приета и реализирана.

Изпращането на кожи от страна на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до Хр. Тъпчилещов продължава и в началото на 1853 г. За целта е използван маршрутът през Варна. В документите не се споменава кои са посредниците в черноморския град, но можем да допуснем, че както и през предходната 1852 г., това са братя Георгиевич.

Последният документ, който свидетелства за организиране на пратка с биволски кожи от страна на търновската фирма до Хр. Тъпчилещов (в Цариград), е препис на писмо до него с дата 3 февруари 1853 г. Маршрутът, по който е било предвидено да бъдат изпратени кожите, е през Варна.

Приложение: таблица с информация за търговските пътища, по които са транспортирани изпратените от търговската фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ биволски кожи до братя Тъпчилещови (или до един от тях), и с информация за посредниците, чиито услуги са ползвани.

Годи- на	Маршрут	Посредници	Краен получател
1848 г.	през Варна до Цариград (?)	Хр. Тъпчилещов (?)	Н. Тъпчилещов (?)
	през Родосто до Цариград (?)	Й. Папалука (Варна)	
1850 г.		Д. х. Коста (Браила)	Бр. Тъпчилещови (?)
1851 г.			Хр. Тъпчилещов (?)
1852 г.	през Варна до Цариград	Бр. Георгиевич (Варна)	Хр. Тъпчилещов
1853 г.	през Варна до Цариград	Бр. Георгиевич (Варна) (?)	Хр. Тъпчилещов

Бележка: таблицата е условна – за да се вникне в нейното съдържание, трябва да се прочете пълният текст на публикацията. С въпросителен знак са обозначени данни, които са установени по косвени признаци, т.е. не са пряко потвърдени от документите.

БЕЛЕЖКИ

1. Комисионерство – посредническа търговия с чужди стоки. По въпроса вж. (Rusev 1993; Rusev 1994; Rusev 2015, p. 519).
2. За състоянието на документите, характеристиките на езика, който е използван при изготвянето им, както и възникналите проблеми при тяхното разчитане и превод на български език вж. (Goranchev 2024 b).
3. По въпроса вж. (Goranchev 2024 a ; Goranchev 2024 b).
4. Преписът е изготвен на гръцки език.
5. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 13.04.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 66, 66 гръб. At: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ [НБКМ], Български исторически архив [БИА].
6. Преписът е изготвен на гръцки език.
7. ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ. 11.05. 1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 111, 112 гръб. At: НБКМ, БИА.
8. В дисертационния труд се споменава периодът 1849 – 1851 г. Не е изключено това да е валидно и за предходната 1848 г., от която е цитираният в настоящата публикация документ. В подкрепа на изказаното предположение се явява и твърдението на Евгения Давидова, че не разполагаме с достатъчно богат набор от документи от този период. Изследователката споменава, че основната част от архива на Никола Тъпчилещов е изгоряла. Поради това данните за неговата търговска дейност са оскъдни, като в по-голямата си част са базирани на косвени източници. Що се касае до архива на Христо Тъпчилещов, то в него няма достатъчно документи, които съдържат информация за ранната му дейност. В случая Е. Давидова има предвид периода до и по време на Кримската война (1853 – 1856), т.е. този, който съвпада с живота и дейността на хаджи Минчо х. Цачев (1800 – 1855). По въпроса вж. (Davidova 1998, p. 89 – 90).
9. Преписът е изготвен на гръцки език.
10. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 14.12.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 106, 107 гръб. At: НБКМ, БИА.
11. Преписът е изготвен на гръцки език.
12. Става дума за Йоанис Папалука, който от 1842 до 1844 г. посредничи на варненското пристанище при приемането и изпращането на стоки от и до Евстати Селвели и неговия тогавашен съдружник Атанас х. Николов. По този въпрос вж. (Goranchev 2022 a, p. 310, 318; Goranchev 2022 b, p. 252, 255; Goranchev 2023, pp. 14 – 16, 25); По-късно Й. Папалука извършва посреднически услуги при доставките на метали от страна на братя Тъпчилещови до търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“. Посредничи и при получаването на стоки в интерес на другото съдружие, в което участват хаджи Минчо х. Цачев и хаджи Николи Минчоолу – търговска фирма

„Хаджи Минчо х. Цачев & Евстати Селвели и дружие“. По тези въпроси вж. (Goranchev 2024 a); Й. Папалука е посредник и при изпращането на мазнини от животински произход (лой, червиш и червишолой) от търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ до братя Тъпчилещови през 1848 г. и 1849 г. По този въпрос вж. (Goranchev 2024 b).

13. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 19.12.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 107. Ат: НБКМ, БИА.
14. Писмото е изготвено на гръцки език.
15. Константин Станчоолу е предприемач от Свищов. Той е стопански партньор на търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“. За това свидетелства препис на писмо, което е било изпратено до него от хаджи Минчо х. Цачев през месец август 1849 г. С писмото си хаджи Минчо информира К. Станчоолу, че възнамерява да купи от Свищов червишолой, и в този контекст отправя молба към него да му изпрати информация за тамошните наличности и цени. Разглежданият документ (писмото) дава основание да допуснем, че К. Станчоолу разполага със совати, в които отглежда животни, използвани и за производство на мазнини, и произвежда мазнини от животински произход. По този въпрос вж. (Goranchev 2024 b).
16. КОНСТАНТИН СТАНЧООЛУ. 28.10.1850. *Писмо до хаджи Минчо х. Цачев*. In: Фонд 307, а.е. 3, л. 19. Ат: НБКМ, БИА.
17. Преписът е изготвен на български език.
18. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 11.03.1852. *Писмо до Христо Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 58. Ат: НБКМ, БИА.
19. Информация за невъзможност за транспортиране на стоки поради неблагоприятните зимни метеорологични условия се съдържа в документи от кореспонденцията между търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови. По въпроса вж. (НБКМ, БИА, Ф. 307, а.е. 8, л. 16 гръб, 17); Темата за проблемите, в това число и неблагоприятните метеорологични условия, които възпрепятстват транспортирането на стоки през разглеждания период, е представена в публикация на Руслан Иванов. По въпроса вж. (Ivanov 2010, p. 72 – 78).
20. Преписът е изготвен на гръцки език.
21. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. НБКМ, 26.10.1852. *Писмо до Христо Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 88 гръб, 89. Ат: НБКМ, БИА.
22. Става дума за братя Никола и Сава Георгиевич, които са преселници от Търново. Създават фирма във Варна през 1844 г. Първоначално новоучредената стопанска структура се занимава с комисионерство. По-късно се захваща и с търговска дейност. Братя Георгиевич са спомоществователи на българското образование във Варна, чието начало се приема, че е за-

- почнало в началото на 60-те години на XIX в. В своята дейност фирмата на братя Георгиевич поддържа регулярни контакти с едни от най-големите търговски къщи от епохата: „Братя Гешови“, братя Тъпчилещови, „Хаджи Николи Минчоолу & Евстати Селвели и дружие“ и др. Осъществява търговски операции в Цариград, Гърция и Египет (Александрия). През 1868 г. понася загуби от неуспешни сделки в Египет. По това време умира по-големият брат Никола Георгиевич. През 1869 г. фирмата преустановява своята дейността. През 1872 г. Сава Георгиевич подновява работата на стопанската структура. Негов съдружник е бившият писар на фирмата – Христо Попович. През 1873 г. съдружниците се разделят и се захващат със самостоятелна стопанска дейност. По въпроса вж. (Rusev 2015, р. 378 – 379); През 1852 г., а вероятно и по-късно, с посредничеството на братя Георгиевич, търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ изпраща до Христо и Никола Тъпчилещови и мазнини от животински произход. По въпроса вж. (Goranchev 2024 b).
23. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 21.10.1852. *Препис на писмо до Христо Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 105 гръб, 106. Ат: НБКМ, БИА.
 24. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 04.11.1852. *Препис на писмо до Христо Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 118 гръб, 119. Ат: НБКМ, БИА.
 25. Преписът е изготвен на гръцки език. Съдържанието на писмото дава основание да приемем, че то е писано от хаджи Николи Минчоолу.
 26. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 11.11.1852. *Препис на писмо до Христо Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 119. Ат: НБКМ, БИА.
 27. Преписът е изготвен на гръцки език.
 28. ХАДЖИ НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 25.11.1852. *Препис на писмо до братя Н. Георгиевич*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 123 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
 29. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 9.12.1852. *Препис на писмо до Хр. Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 128, 128 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
 30. Преписът е изготвен на гръцки език.
 31. ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 16.12.1852. *Препис на писмо до братя Н. Георгиевич*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 128 гръб, 129. Ат: НБКМ, БИА.
 32. Преписът е изготвен на гръцки език.
 33. ХАДЖИ НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 20.01.1853. *Препис на писмо до Хр. Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 135 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
 34. Преписът е изготвен на гръцки език.
 35. ХАДЖИ НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 27.01.1853. *Препис на писмо до Хр. Тъпчилещов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 136. Ат: НБКМ, БИА.

36. Преписът е изготвен на гръцки език.
37. ХАДЖИ НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 3.02.1853. *Препис на писмо до Хр. Тъпчилецов*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 137 гръб, 138, 138 гръб. At: НБКМ, БИА.

ЛИТЕРАТУРА

- АВРАМОВА, Р.; ВАСИЛЕВА, В.; ДАВЧЕВА, Д.; ДАСКАЛОВА, К.; ДИМИТРОВА, Д.; ЕЛЕНКОВА, В.; КУЮМДЖИЕВА, М., 1988. *Българската възрожденска интелигенция. Учители, свещеници, монаси, висши духовници, художници, лекари, аптекари, писатели, издатели, книжари, търговци, военни...* (Съст. Н. ГЕНЧЕВ, К. ДАСКАЛОВА). София: Държавно издателство „Д-р Петър Берон“.
- БОНЕВА, В., 2010. *Българското църковнонационално движение 1856 – 1870*. София: „За буквите – О писменехъ“. ISBN: 978-954-8887-77-9.
- БОЖИНОВ, П., ДАВИДОВА, Е.; ГЕОРГИЕВА, М.; КОЛЕВА, Ж.; МИРЧЕВА, К.; ТОДОРОВА, О.; ЯНЕВА, С., (Координатор на екипа и редактор на текста ст. н. с. д-р Илия Тодев), 2000. *Кой кой е сред българите XV – XIX в. 501 имена от епохата на османското владичество*. София: Анубис. ISBN 954 426-229-6.
- ГЕНЧЕВА, Ц.; ДРАГАНОВА, Т.; ДИМИТРОВ, Й., 1985. *Бележити търновци. Биографичен и библиографски справочник за дейци, родени, живели и работили във Велико Търново през XII – XX в.* София: Издателство на БЗНС.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2022а. За стопанската дейност на Евстати Селвели през 1842 година. В: *Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания*. Том VII „Дилеми на развитието“, с. 308 – 319. Варна.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2022 б. За стопанската дейност на Евстати Селвели през 1843 г. *Епохи*, том XXX, кн. 2, с. 242 – 259. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. DOI: <https://doi.org/10.54664/NXKS3520>.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2023. За стопанската дейност на Евстати Селвели през 1844 г. В: *Журнал за исторически и археологически изследвания*. № 1, с. 9 – 31. Шумен: Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2024 а. Търговията с метали (бакър, желязо и стомана) между братя Тъпчилецови и хаджи Минчо х. Цачев и хаджи Николи Минчоолу (респективно търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“). В: *Годишник на Историческия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“*, Т. VI. Изследвания и материали в чест на 65-годишнината на професор доктор Пламен Павлов. В. Търново (под печат).

- ГОРАНЧЕВ, В., 2024 б. Търговията с мазнини от животински произход (червиш, лой и червишолой) между търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови. *Епохи*, Т. XXXII, кн. 1. В. Търново (под печат).
- ДАВИДОВА, Е., 2098. *Братя Христо и Никола Тъпчилещови – стопанска и обществена дейност през Възраждането. Дисертация за присъждане на научна степен „кандидат на историческите науки“*. БАН – Институт по история. София.
- ИВАНОВ, Р., 2010. Трудности и поврати в работата на търговците през Възраждането. В: *Заговори и преврати в историята. XV юбилейни кюстендилски четения 2008*, с. 72 – 78. София: FABER.
- МЕТЕВ, Л., 2012. *Родът на братя Тъпчилещови*. Калофер: Атлас-Л.
- РУСЕВ, И., 2015. *Търговската модерност на Българското възраждане като култура и практика. Изследване и извори*. В. Търново: Ровита. ISBN: 978- 954-8914-34-5.

REFERENCES

- AVRAMOVA. R., VASILEVA, V.; DAVCHEVA, D.; DASKALOVA, K.; DIMITROVA, D.; ELENKOVA, V. & KUYUMDZHIEVA, M., 1988. *Balgarskata vazrozhdenska inteligentsiya. Uchiteli, sveshtenitsi, monasi, visshi duhovnitsi, hudozhnitsi, lekari, aptekari, pisатели, izdateli, knizhari, targovtsi, voenni...* N. GENCHEV, K. DASKALOVA (Eds). Sofia: D-r Petar Beron [in Bulgarian].
- BONEVA, V., 2010. *Balgarskoto tsarkovnonatsionalno dvizhenie 1856 – 1870*. Sofia: „Za bukvite – O pismenichy“ [in Bulgarian]. ISBN: 978-954-8887-77-9.
- BOZHINOV, P.; DAVIDOVA, E.; GEORGIEVA, M.; KOLEVA, Z.; MIRCHEVA, K.; TODOROVA, O. & YANEVA, S., (Koordinator na ekipa i redaktor na teksta st. n. s. d-r Iliya Todev), 2000. *Koy koy e sred balgarite XV – XIX v. 501 imena ot epohata na osmanskoto vladichestvo*. Sofia: Anubis. ISBN 954 426-229-6. [in Bulgarian].
- GENCHEVA, C.; DRAGANOVA, T. & DIMITROV, Y., 1985. *Belezhiti tarnovtsi. Biografichen i bibliografski spravochnik za deytsi, rodeni, zhiveli i rabotili vav Veliko Tarnovo prez XII – XX v*. Sofia: Izdatelstvo na BZNS [in Bulgarian].
- GORANCHEV, V., 2022a. On the Economic Activity of Evstati Selveli in 1842. In: *Proceedings of the Center for Economic History Research*, no. 7, pp. 308 – 319 [in Bulgarian].
- GORANCHEV, V., 2022b. *Za stopanskata deynost na Evstati Selveli prez 1843 g. Epohi*, tom XXX, no. 2, pp. 242 – 259, V. Tarnovo. [in Bulgarian]. DOI: <https://doi.org/10.54664/NXKS3520>.
- GORANCHEV, V., 2023. *Za stopanskata deynost na Evstati Selveli prez 1844 g.*

- Journal of historical and archeological research*. no. 1, pp. 9 – 31. Shumen: Episkop Konstantin Preslavski. [in Bulgarian].
- GORANCHEV, V., 2024 a. Targoviyata s metali (bakar, zhelyazo i stomana) mezhdu bratya Tapchileshtovi i hadzhi Mincho h. Tsachev i hadzhi Nikoli Minchoolu (respektivno targovska firma „Hadzhi Mincho h. Tsachev i druzhie“). In: *Godishnik na Istoricheskiya fakultet na Velikotarnovskiya universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“*, vol. VI. *Izledvaniya i materiali v chest na 65-godishninata na profesor doktor Plamen Pavlov*. V. Tarnovo (for coming) [in Bulgarian].
- GORANCHEV, V., 2024b. Targoviyata s maznini ot zhivotinski proizhod (chervish, loy i chervisholoy) mezhdu targovska firma „Hadzhi Mincho h. Tsachev i druzhie“ i bratya Tapchileshtovi. *Epohi (Epochs)*, vol. XXXII, no. 1. V. Tarnovo (for coming) [in Bulgarian].
- DAVIDOVA, E., 2008. *Bratya Hristo i Nikola Tapchileshtovi – stopanska i obshtestvena deynost prez Vazrazhdaneto. Disertatsiya za prisazhdane na nauchna stepen „kandidat na istoricheskite nauki“*. BAN – Institut po istoriya. Sofia [in Bulgarian].
- IVANOV, R., 2010. Trudnosti i povrati v rabotata na targovtsite prez Vazrazhdaneto. In: *Zagovori i prevrati v istoriyata. XV yubileyini kyustendilski cheteniya 2008*, pp. 72 – 78. Sofia: FABER.
- METEV, L., 2012. *Rodat na bratya Tapchileshtovi*. Kalofer: Atlas-L [in Bulgarian].
- RUSEV, I., 1993. The Bulgarian Commercial Companies during the National-Revival Period – an Economic-History of the Town of Sliven. *Bulgarian Historical Review – Revue Bulgare d'Histoire*, issue 1, pp. 54 – 93.
- RUSEV, I., 1994. A Look at the History of Bulgarian Big-capital Companies during the Renaissance – the Credit Companies and the Trading Companies. *Bulgarian Historical Review – Revue Bulgare d'Histoire*, issue 1, pp. 22 – 44.
- RUSEV, I., 2015. *Targovskata modernost na Balgarskoto vazrazhdane kato kultura i praktika. Izledvane i izvori*. V. Tarnovo: Rovita [in Bulgarian] ISBN 978- 954-8914-34-5.

BUSINESS RELATIONS BETWEEN COMMERCIAL HOUSE “HADJI MINCHO H. TSACHEV AND COMPANY” AND THE TAPCHILESHTOVI BROTHERS IN THE CONTEXT OF THEIR JOINT TRADING ACTIVITY IN BUFFALO HIDES

✉ **Dr. Veselin Goranchev**

WoS Researcher ID: AHC-3281-2022

ORCID iD: 0000-0001-9927-0841

Centre for Economic History Research

E-mail: gor_bg@abv.bg